

(VESZEM SORBAN)

Mit jelent ez a szám?

1989 annyi, mint $3 \times 3 \times 13 \times 17$. Tehát nem prímszám. Ráadásul egy teljes négyzet (kilenc, azaz háromszor három) található benne. Igaz, a szorzótényezők között ott van a tizenhárom is... Mondjuk: ez így van egyensúlyban.

Mit jelent ez az év?

Most már nem sokat. Akkor rengeteget.

De ma úgy tűnik: ugyanilyen izgalommal vártuk, hogy iskolába menjünk, hogy végre elköltözhessünk otthonról, hogy kézbe kapjuk első fizetésünket, hogy elveszítsük a szüzességünk, hogy megnősüljünk, hogy híresek legyünk, hogy felnőjenek a gyerekeink, hogy nyugdíjba menjünk –

Milyen élményem kapcsolódik hozzá?

Nyilván elsősorban a decemberi forrongás. De az felejthető.

Sokkal inkább a Bereményi *Eldorádója*. Meg az első házasságom. A méréség, ahogy felviszem Bélának (Markó) a verseimet. És az is, hogy egy *Igaz Szó*-rendezvényen KAF-verseket mondok, és megismerjük egymást.

Hogy meghatározó volt-e?

Minden bizonnyal.

Végeredményben elég sok minden megváltozott az életünkben. De ugyanilyen meghatározó volt számomra 1973 is, amikor iskolába mentem. 1975, amikor Szentgyörgyre költöztünk. 1981, amikor először vittek be a szekura. 1983, amikor megjelent első írásom az *Utunkban*. 1985, amikor érettségiztem. Talán 1967 is, amikor születtem. Beszélék az 1989 előtti esztendőkről...

Viccelek, de tényleg: az az érzésem, noha kint voltunk az utcán, semmi közünk ahhoz, ami történt, ami lett. 1989-ből.

Merre vezette az életünket?

Na, ezt nem tudom. Mert nem tudom, hogy miként alakult volna az életem, életünk, ha nem üt be a változás? Persze, előbb-utóbb így is, úgy is bekövetkezett volna valamilyen változás, ami valahova vezette volna a sorsunkat.

Tudod, Zsolt, az ember mindent megszokik. Innen nézve hihetetlenül kalandos volt, ahogyan éltünk. Csoda, hogy olykor túléltek. De éltünk.

Úgyhogy megint csak azt tudom mondani: nem tudom.

Lehet, hogy nem is vezette sehova, ment az magától.

Mi lett volna, ha nincs, hogyan élnénk most?

Ha nincs 1989, akkor nincs 1990, 1991 és a többi szépen sorban. Vagyis mindannyiunk élete két évszám közötti zárt intervallum lett volna, amelynek második eleme 1988. Például az én esetemben [1967–1988] – mert ugye 1989 nincs. Ergo, ha nincs 1989, most nem élnénk.

(Nem igaz. Élnénk. Nem tudom, hogy. Úgy, ahogy addig is. Furfangosan.)

Őszintébben beszélünk azóta?

Zsolt: mikor beszélünk őszintén? Nem mi ketten, nem a barátainkkal, a hozzánk közel állókkal, hanem a többiekkel. Amikor csak úgy, „emberek” vagyunk.

Másképpen írunk?

Nem hiszem. Csak most megjelenik. És a kutya sem olvassa.

Milyen könyvek születnének ma, ha nem lett volna 1989?

Most eltekintek attól a hamis következtetéstől, miszerint ha nincs 1989, akkor annak a folytatása sem létezik.

Talán sikerült volna elérni a papír minőségének mélypontját, és végül már mindegy lett volna, mit nyomtatnak rá, mert úgysem látszik, és mi úgyis azt olvassuk, amit akarunk.

Milyen emberek élnének ma?

Ugyanolyanok. Akiket ez az idő, ez a táj, ez a kor kitermel és megérdemel.

Meg a többiek, akik nem tartoznak a fenti sorba, de mégis élnek.

Szerinted min múltott?

Hű, ha tudnám! Nem tudom.

Valakinek a pillanatnyi figyelmetlenségén?

Valakinek a kegyelmén?

Valakinek a tervszerű következetességén?

Bármennyire is szerettem volna akkor, rajtam nem, az biztos.

Csoda volt, vagy ellenkezőleg: egyáltalán nem volt csoda?

Akkor csodának tűnt. Még ma is néha.

De minden csoda három napig tart.

December 21-től 24-ig.

Mire emlékezünk, és mire nem?

Emlékszem arra, hogy az, akit mi holtbiztos besúgónak tartottunk, lelkesen lengette a lyukas zászlót a pártszékház erkélyén.

Emlékszem arra, hogy a nászutam egy biciklitúrából állt, a násznagyommal karikáztunk egyet körbe a Székelyföldön, és mindenhol, ahol megszálltunk (általában parókiákon), téma volt Tőkés. Mert a násznagyom épp temesvári volt.

Emlékszem arra, hogy gipszben volt a kezem, és úgy táncoltam a legényest. Porrá is zúztam mindet.

Hirtelen ennyire emlékszem.

Ergo a többire nem.

Mit kezdünk vele?

Nem tudom. Én semmit. Ahogy a következőkkel sem: 1091, 1279, 1324, 1521, 1609, 1789, 1817, 1823, 1848, 1867, 1914, 1920, 1947, 1956, 1968, 1969, 1981 – és ezek tetszőleges négyjegyű számok.

Kolozsvár, 2014. augusztus 24.